

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnštvo:

Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4—
polletna . . . „ 2—
četrtletna . . . „ 1—
Posamezna št. „ 0'10

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 23. januarja 1914.

Leto IX.

Organizirana blaznost.

Kancler angleškega zaklada Lloyd George je nedavno vedno naraščajoče oboroževanje držav imenoval organizirano blaznost. Pomislimo, da znaša budget za armado in mornarico samo na Nemškem za leto 1914 dve milijardi in pol mark! Ni čudno, da je bavarski ministrski predsednik, znani katoliški filozof baron Hertling vzkliknil: »Nemško ljudstvo teh bremen ne bo moglo dolgo nositi.« Milijarde, ki jih zdaj Francija posoja Rusiji in balkanskim državam, se bodo večinoma porabile za orožje in municijo, če odštejemo železnice in podobno, kar pride tudi kulturnim potrebščinam prav.

V obstoječih razmerah je to oboroževanje seveda neizogibno. Toda razmere, ki k temu silijo, so same nezdrave. Če se nobene pogodbe več ne spoštujejo, če večine brez vsake morale tlačijo manjšine, če se daje prav samo tistemu, ki ima moč, naj uganja še take krivice, potem je samoposebi umevno, če država državi ne zaupa, če so narodi v državah nezadovoljni in če ena država komaj čaka, da se ji nudi prilika sosedo zadaviti. Egoizem, narodna nestrpnost in kapitalizem, ki so mesto krščanstva postali temelj modernim državam, nujno vedejo do militarizma ali do organizirane blaznosti.

Vendar bi bilo še vedno lahko mogoče, da bi se oboroževanja po medsebojnem dogovoru nekoliko omejila. Lord angleške mornarice Churchill je to večkrat predlagal, zadnjič oktobra meseca lanskega leta in sicer v popolnoma sprejemljivi obliki. Anglija in Nemčija naj vse nameravane mornariške gradbe za 12 mesecev preložita, tako da bi 360 milijonov prihranili. Zoper ta predlog so se seveda takoj oglasili tisti, ki od organizirane blaznosti evropskih držav živijo: upravni svetniki, fabrikanti in liferanti za vojne potrebščine. Ti so začeli liti krokodilove solze za »ubože delavce«, ki bi izgubili zaslužek, če bi gradba dreadnoughtov počivala. Ne pomislijo pa, koliko bolj potrebnih kulturnih naprav bi se dalo s temi milijoni začeti, tako da bi delavcem ne bilo treba čisto nič stradati. S podobnimi argumenti kakor izdelovalci jeklenih oklepov so argumentirali svojčas tudi južnoameriški plantazni veleposestniki zoper odpravo sužnjev.

Da se Churchillov predlog ne sprejme, je pa tudi z drugega stališča umevno. Nemčija Angliji ne zaupa, Anglija Nemčiji ne. Nemci ne verjamejo, da bi si Angliji v slučaju, da se gradba dreadnoughtov za dvanajst mesecev prekine, ne znali kako drugače pomagati in ravno tako mislijo Angliji o Nemcih. Isto velja za nas in Italijo, za Italijo in Francijo itd. Moderne države so zašle, tako da si ne morejo več drugače pomagati, kakor da se lepega dne vržejo vse druga na drugo. Temu strašnem in usodnemu trenutku gremo žalibog neodločljivo nasproti. Prihodnost kulturnega človeštva v Evropi se bo zopet odločila z ognjem in mečem.

Dobre in slabe strani kranjske dežele.

Preteklo jesen je imel v deželnem zboru dr. Krek govor, v katerem je razložil, v čem smo Kranjci naprej pred drugimi deželami, v čem pa za njimi zaostajamo. Podal je takorekoč fotografijo naše dežele in našega prebivalstva, na kateri so fotografirane vse naše dobre in slabe strani. Če hočemo napredovati in se spopolnjevati, moramo sami sebe poznati. Zato vzemimo to sliko v svoje roke.

Naša izobrazba in šolstvo.

Izobrazba zadnja leta v naši deželi napreduje, in sicer tako, da po podatkih iz leta 1912. prihaja na eno samo osebo po pošti dostavljenih 9 časopisov. V Zgornji Avstriji jih dohaja po pošti dostavljenih na eno osebo 8, v Bukovini 6, v Galiciji 4, v Dalmaciji 5, v visoko razvitih sudetskih krajih 11, na Primorskem 11, potem na Štajerskem 12 in na Solnograškem 11. Naši ljuje so se tako izobrazili, da 9 časopisov prihaja po pošti na eno osebo, med-

tem ko imamo jako veliko bralcev časopisov, ki jih ne obivajo po pošti, ampak, ki se jim donajajo na dom ali ki jih v trafikah kupujejo.

Če to dejstvo upoštevamo, bomo tudi razumeli, da smo mi od leta 1904. sem skoraj za 100 % napredovali pri stroških za šolstvo. Torej v devetih letih smo pri stroških za šolstvo napredovali skoraj za 60%. Šol je vedno več in za izobrazbo se vedno več stori. Naša dežela daje za šolstvo sploh toliko, da pridejo 4 in pol krone od naše dežele na prebivalca, ker mi izdajemo okrog 2 milijona 250 tisoč kron za šolstvo in poduk. Tukaj pa štejemo zraven tudi obrtno šolstvo, sploh vse izdatke za šolstvo. Za ljudsko šolstvo se izdaja na leto nad 2 milijona kron. Torej 4 in pol krone pride pri nas na osebo za šolstvo.

V drugih deželah imamo na pr. v Nižji Avstriji, odštevši Dunaj, 3 K 77 v. V Galiciji pride stroškov za šolstvo na osebo 3 K 28 vin.; to je razloček in zaradi tega je n. pr. splošna kultura, gospodarstvo, veliko drugačno tam, kakor pri nas, zato ni napredka tam. Na Šlezkem pride na osebo 7 K 64 vin., na Moravskem 7 K 7 vin., to so pa dežele, ki stoje na najvišji stopinji.

Skrb za zdravje.

Druge velikanske stroške nosi naša dežela kar se tiče zdravja. Dokazano je, da je v našem ljudstvu velika življenska moč, ki se kaže ravno v tem, da naše ljudstvo narašča. Umrljivost je pač večja, kakor je prav; vzrok je velika umrljivost dojenčkov in otrok v prvih letih starosti. Tudi nas čaka še važna naloga v zdravstvenem oziru. Za javno zdravje in za to, kar je v zvezi z zdravjem, pa žrtvuje naša dežela okroglo 1,300.000 K. To znese nekako nekoliko manj nego 3 K na eno osebo. Nižja Avstrija izdaja za zdravstvo na osebo 3 K 70 vin., Moravska 3 K 44 vin., Šlezka 1 K 90 vin. Torej izdaja revna dežela Kranjska več nego Šlezija.

Naši izseljenci.

Naša dežela trpi zelo na izseljevanju. Skrb za šolstvo, za izobrazbo je danes živa. Za zdravje tudi več izdamo kakor razmerno mnogo bogatejše dežele, ampak vkljub temu narašča izseljevanje. Podatki splošno za Avstrijo nam pravijo, da se je leta 1906. izselilo 134.000 oseb; leta 1908. 56.000; 1. 1909. 131.000; leta 1910. 138.000; leta 1911. 190.000 in leta 1912. 128.000 oseb. V teh številkah je izražena beda slovanskega ljudstva v Avstriji, Rusinov, Poljakov, Hrvatov in nas. Prav visoko je število izseljevanj pri nas in tu nam uradni podatki, ki pa niso prav zanesljivi, ker kdor ne dobi potnega lista, se ne more uradno dognati, dokazujejo, da se je v letih od 1896. do 1911. izselilo 62.241 oseb. To so pa samo izseljenci z potnimi listi. Čisto gotovo jih je pa 15 do 20 tisoč več, kajti 25 do 30% se mora računati, da jih gre brez takih pravic, kakor jih zahteva zakon.

Zastavo nosi Kočevje, in sicer slovenski del in nemški del. Kočevje je tukaj zelo na slabem. Iz Kočevja je v Ameriki okrog 6000 ljudi. Ena tretjina Kočevjarjev je torej v Ameriki. Samo deklet, ki iščejo službe v New-Yorku, Brooklynu, San Franciscu itd. je okoli tisoča. Potem za Kočevjem pride Novo mesto, ki izkazuje v izkazu z 9755 osebami. Ljubljanska okolica 6830 in potem pride na vrsto Logatec s 6361 osebami. Potem Črnomelj s 5974, toda iz Črnomlja jih je zato tako malo, ker jih je že od prej tam veliko, in drugi pa, kakor sem že omenil, ker jih gre veliko tudi brez potnih listov. Krško jih ima nekoliko manj, samo 2304, potem pa, gospodje, je žalostno, da tu nahajamo tudi Kranj, sedež naših krepih kmotov, s številko 2687 in žalibog tudi Kamniški okraj s 2354 osebami. To izseljevanje je žalostno in zaradi tega imamo potem mi to žalostno dejstvo, da smo v Kranjski deželi v zadnjih desetih letih samo za 33% narasli. Izseljevanje pospešujejo slabe letine, zlasti

v vinskih krajih, pomanjkanje živine, lesa i. t. d.

Zakaj se naši ljudje selijo.

Ako gre lačen Rusin ali Hrvat doli iz Dalmacije, revež ki ne zna ne brati ne pisati, in meri korake po tem, kako mu pipa gori, ako gre v Ameriko, ga res žene lakota. Pri nas pa ni v prvi vrsti revščina kriva izseljevanja, ampak to, da naš človek svojih sil, svojih mladih sil, o katerih misli, da mu bodo omogočile napredovanje, ne more doma vporabiti.

Pomanjkanje industrije in železnic.

Razvoj naše veleobrtni je majhen. Tovarn imamo 145. Bukovina jih ima 110, Dalmacija 79. Češka je imela leta 1901. 6203 tovarn, Dolenja Avstrija 3327, Sudetske dežele sploh 8490 in te so manj nego 20krat večje kakor mi. Po našem razmerju bi imele le nekaj nad 2800 tovarniških podjetij; torej mi smo na trikrat manjši stopnji kakor Čehi. Iz tega sledi: Pri nas ni zaslužka. Pri železnicah je vkljub temu, da je na jugu naša dežela tako potisnjena proti morju — in k temu moraš, ako hočeš po svetu —, je naša dežela ena najslabših. Še manj železnic kakor mi imajo samo Dalmacija, Tirolska in pa Predaljska.

Naša trgovina.

S Kranjskega izvažamo les, toda les izvažamo, ne da bi ga doma obdelavali. Lesna industrija, ki bi morala pri nas biti na vrhuncu, ta industrija je v povojih. Tukaj moramo zastaviti vse sile, da damo našemu ljudstvu dela in zaslužka. Potem izvažamo nekaj piva, ampak tega je malo, kakor je sploh stvari, ki spadajo v veleindustrijo, silno malo. Več pa pride od poljedelstva. Veliko se namreč izvažajo živine, zlasti prašičev, posebno fižola, krompirja in gob.

Poljedelstvo.

Naša dežela je tudi v kmetijskem oziru zaostala. Pri nas pridelujemo štiri vrste žita: pšenico, rž, ječmen in oves. Povprečno (leta 1900—1910) na 1 ha 8-8 meterskih centov, medtem, ko je v Avstriji srednja mera 13 meterskih centov. V tem oziru je pač treba storiti vse, da bodo naši kmetovalci uporabljali res vsa umetna sredstva in gnojila. To je nekaj k čemur nas silijo številke. Kar se tiče zemlje in podnebja v naši deželi, smo mi v mnogem oziru na boljšem, kakor druge dežele. Imamo visoke planine, kjer se pase živina 2000—2400 m nad morjem, imamo južno italijansko podnebje, n. pr. v Vipavi in Beli krajini. Torej v poljedelstvu se vidi zanemarjenost in prav nič drugega. Samo pri krompirju je pri nas naša pridelava taka, da se lahko meri z drugimi deželami in da se pridelava pri nas na 1 ha več krompirja nego v drugih deželah. Tukaj je ljudstvo napredovalo, to pa je storilo zato, ker ga uči stara izkušnja in ker se ravno krompirja največ poje. Užiti na se manjša, meso se malo, malo uživa. Res, vinarstvo nam tudi malo nese. Leta 1911. smo imeli srednjo letino. Na 10 196 ha smo pridelali 225 991 hl vina. Tukaj je nemogoče, da bi dežela napredovala glede vinarstva tako, da bi se od hektarja dobilo toliko, kakor na Nižjem Avstrijskem.

Ostane še živinoreja. Stvar z lesom moramo pametno urediti in živinoreja, to je tudi nekaj, kar moramo gojiti, in za živinorejo trošiti zato, da se povzdigne, je neobhodno potrebno. Tukaj imamo moč, veliko moč. Mi moramo skrbeti, da se bo živinoreja povzdignila in redila čista plemenska živina, ker potem bomo za izvoz sposobni. S pitali živine pri nas ni nič, ker nimamo slačkornih tovarn. Razun špiritove tovarne v Novem mestu nimamo drugega, nego 11.943 kmečkih žganjarn, ki skuhaajo zlasti iz sadja malo nad 2500 hl žganja. Predvsem mora biti naša skrb za plemensko živino, in v tem oziru je neobhodno potrebna skrb za

enotne pasme, ker sicer se ne more z živino nikamor ven.

Skromni ali napredka željni ljudje.

Prebivalci kranjske dežele imajo tem izdatkom primerne tudi dohodke, in ti dohodki se nam kažejo v dohodninskem davku. Za dohodninski davek imamo 13.207 oseb obvezanih in največja sedanja številka se giblje med dohodki 1200 do 2400 K. To so torej ljudje, ki večinoma komaj živijo. Tukaj se vidi, da smo mi na tesnem stališču. Naj kdo reče kar hoče, med ljudstvom vre, ugodno vre, duh napredka veje, želja, da bi si pomagal kvišku, živi pri delavcu, kmetu, obrtniku in trgovcu. Domača zemlja mu tega ne more dati. Tega zdravega, čvrstega našega ljudstva, tega dobrega, poštenega, za izobrazbo sposobnega ljudstva ne smemo pustiti, da izhira v tako majhni deželi.

OJAČEVANJE AVSTROOGRSKE ARMADJE.

»Fremdenblatt« poroča, da se bo mornarično moštvo do leta 1920/21 pomnožilo tako, da bo takrat število 27.000 v miru prezentnih mož. Letos bo število moštva 16.000. Številno ladjam prideljenih častnikov se že s 1. januarjem t. l. pomnoži za 101, onih v lokalni službi pa za 11. Pomnoži se nadalje domobranska artilerija, ki šteje zdaj osem polskotopniških in osem havbičnih divizij. Jeseni tega leta se pretvori vsaka divizija v polk. To bo l. 1917 dovršeno. »Reichspost« poroča, da se je lanske leto ustanovilo 100 novih strojnopuškinih oddelkov.

ANARHIJA V ALBANIJI.

Valona. Boji, ki jih bijejo pristaši Essad paše proti začasnim vladam v Valoni, se bijejo na platuru Kermence in v bližini Elbassana. Essadove čete vodi Derviš bej. V Albanijo potuje iz Carigrada zopet en ekspedicijski zbor, vsled česar se trdi, da je ukazano laškemu brodogovju, da pred Valono križari. Tu nihče ne veruje, da pride princ Wied dne 20. jan. v Albanijo, ker so razmere v deželi preveč razruvane. Obsegovale stanje v Valoni se je na ukaz nizozemskega orožniškega polkovnika Thom-sena poostriilo. Prepovedano je nositi orožje in ne trpe zbiranja na cestah. Od 7. ure zvečer do 6. ure jutraj ne sme nihče na cesto. Cenzuro brzojavk so poostriili. Preiskava o puču je došla, da je turška vlada sokriva. Izmael Kemal beja je varal načelnik zarotnikov Bekiraga, ki mu je predlagal, da naj se ustanovljajo čete proti grškim četašem. Kemal bej je pritrldil, zarotniki so pa nato v Carigradu brzojavili, da naj se odpošlje že pripravljeni ekspedicijski zbor, ki so ga potem na krovu »Mera-na« aretirali.

Belgrad. Essad paša je po svojih zaupnikih sporočil srbskim obmejnim oblastem, da sedanje arnavtsko gibanje ni naperjeno proti Srbiji in srbskemu obmejnemu prebivalstvu ne proti nobena nevarnost. Essad paša izjavlja, da gre proti Grkom, katere hoče iztirati iz Epira. V resnici se pa njegove čete sedaj bore s četami valonske vlade. Essad paša je bil odposlal svoje pristaše proti Elbasanu z nalogom, da se polaste holandskih žandarmerijskih častnikov in jih zapro. Essadovci so res napadli mesto, toda holandski častniki so hitro zbrali pristaše valonske vlade in napadalce popolnoma razkropili. Nato je Essad paša ukazal, da se zbere pod orožje vsak, kdorkoli je zmožen puško nositi. Essadovi nameni so se zaviti v temo, toliko pa je gotovo, da je njegov vpliv vedno širši in gibanje, katero je započel, vedno jačje.

Belgrad. »Politika« priobčuje brzojavko iz Ohrida, da je Essad pašina vojska včeraj po tridnevni bojih zavzela Pogradec na jugozapadni obali Ohridskega jezera. Po pripovedovanju pribežlih Arnavtov šteje ta Essadova kolona okrog 8.000 mož. Essad ima brezdvomno namen korakati proti Valoni.

Bolgarske zmešnjare. Na Bolgarskem se ni mirno. Ker ni dobila vlad v sobranju večine, je kralj Ferdinand so-

branje razpustil in poslal poslance domov. Socialistični poslanci so se zbrali takoj po razpustu na shod, kjer so vpili: Doli z monarhijo, živila republika! Carja Ferdinanda ne čakajo posebno lepi časi.

Grozni potresi. Na Japonskem otoku Sakura-Simahi je zopet začel bruhati ognjenik. Po japonskih poročilih je neslo pepel in ogenj več kilometrov daleč. Mesto Kagoshiura je lava popolnoma uničila. Več sto ljudi, ki so bežali, so ubili kamni, ki so padali iz ognjenika. Morski valovi so preplavili obrežje in več vasi zagnili. Poginilo je tudi na tisoče rib, ker je voda vrela.

Na Japonskem so potresi kakor tudi izbruh ognjenikov precej navadni, a take katastrofe, kakor sedanja, tudi na Japonskem že desetletja sem ni bilo. Na otoku Sakurašima, ki leži južno od Korejske ceste pred zahodnim delom Nipona, je izbruhnil vulkan Sakurašima, visok 1400 m, ki je že 130 let počival. Podzemske sile so iz žrelav ognjenika vrgle na milijone skal, ki so padale več kilometrov daleč na tla in uničile vse, kjer so kako stvar zadele. Ogenj je bruhal iz ognjenika 1000 m visoko. Grom, ki je spremljal izbruh, je bil močnejši kot gromenje topov pri naskoku na Port Artur. Več milij daleč od ognjenika je ozračje napolnjeno z oblaki gorečega pepela. Široke reke lave se razlivajo po deželi in zažigajo vse. Da je bila nesreča še večja, se je pojavil potres, predvsem v mestu Kagošimu, ki je uro oddaljen od Sakurašime in je glavno mesto enako se glaseče province južno otoka Kiušiu. V Kagošimi je kakor na bojišču po veliki bitki. Hiše so razrušile iz vulkana leteče skale in potres. Več kilometrov na okoli so železniške proge razdrte. 13.000 hiš je razrušenih. Najmanj 70.000 ljudi pogrešajo.

Iz Negazakija javljajo: Brezžični brzjav neke bojne ladje poroča, da leži v Kagošimi pepel 15 čevljev visoko. Otok Sakurašima je posvečen pogubi in zavrt v oblake dima.

Newyork. Na otoku Sakošima so našli 33 oseb, ki so se ob izbruhu vulkana rešile v neke jame in ostale edine pri življenju.

GENERALNI ŠTRAJK V JUŽNI AFRIKI

STRT.

Južnoafriška vlada je generalnemu štrajku napravila konec z drakoničnimi sredstvi, ki jih nudi obsedno stanje. Odločilni udarec je prizadela gibanju s tem, da je zaprla vseh 56 delavskih voditeljev, za katere javni tožitelj predlaga smrtno obsodbo, ker so pripravljali dinamitne napade na javne zgradbe: mostove, vojašnice itd. Aretacija se je izvršila na kratak način. Delavsko zbornico v Johannesburgu, v kateri so bili zbrani voditelji, je obdalo na tisoče policajev in vojaške čete; na zbornico so namerili sedemfuntni top, nato pa oblegancem sporočili, da se tekem četrt ure udado ali pa bo začel delovati top. Zbrani so se odločili za prvo; odprli so vrata in korakali na cesto, kjer so jih takoj obdali policajci in vojakci in jih odpeljali v ječo. Medpotoma so peli delavsko himno. Demonstracij ni bilo nobenih. Med aretiranci so se nahajali tudi glavni voditelji Bain, Crawford in Mason. Železniški štrajk je strt. Pa tudi rudniški štrajk je toliko kot končan, ker je večina rudarjev začela zopet delati. V Kapstadtu so na javnem trgu aretirali tajnika in celokupno delavsko eksekutivo. V Oranji so proglasili aretacijo nad tam. voditeljema štrajka Campbell Elstockom in Cruikshankom. Delavski poslanec Creswell je na delavstvo izdal oklic, v katerem je pozivlje, naj se ne da zapeljati k nasilnim sredstvom in izgredom, marveč naj se poslužuje le tihega odpora s tem, da ne prime za nobeno delo. Ne ve se še, ali bodo Creswella radi tega oklica postavili pred vojno sodišče ali pa bodo respektirali njegovo poslansko imuneteto.

POLICIJSKI PANAMA V KOLINU.

Nemci v rajhu zelo prezirljivo pišejo, če se v naši državi odkrije kaj, kar ni prav in se zelo radi ponašajo, češ, v Nemčiji je vse čisto zlato. Osobito Prusi se svetu predstavljajo kot vzor čednosti in čistosti osobito v upravi. A razni dogodki, kakor svoječasni umazani Hardenov proces, podkupovanje vojakov po pooblaščenih tvrdke Krupp in dogodki v Saverni predstavljajo Nemčijo v luči, ki bengalično razsvetljuje gnjilobo, ki tudi tam že vlada. Zdaj se je pa v Kolinu (Köln am Rhein) odkrila v policiji taka korupcija, kakršno so listi v rajhu vedno le ruski policiji očitali. Urednik »Rheinischer Zeitung« Sollmann je očital policiji v Kolinu, da se pusti podkupiti. Te dni so v Kolinu sodniki Sollmanna sodili. Obsodili so ga na 500 mark globe, ker je rabil prekrepke izraze, a sodišče je moralo priznati, da je stvarno Sollmann trdil resnico. Visoki policijski uradniki so se pričevanju odpovedali, da ne bi prišli sami na zatožno klop. Priče so izpovedale, da so gotilničarji za plesne koncesije ženam nadzornikov morali 100 do 1000 mark plačevati. Gotilničarji so visoke policijske uradnike zastonj napajali, da so jim šli

na roko. Tatvine in druge zločine so kriminalni detektivji le zasledovali, če so jih prizadete stranke dobro plačale. Nemško časopisje v rajhu s strahom vprašuje, kam dovede taka gnjiloba Nemčijo, kjer policija principijelno dela le, če se podkupi. Proti dotičnim uradnikom se uvede disciplinarna preiskava.

TEKMA MED GRKI IN TURKI NA MORJU.

Grki nameravajo naročiti nove torpedovke tudi v Stettinu pri ladjedelnici »Vulkan«. Štiri torpedovke so Grki že, kakor znano, na Angleškem naročili. »Frankfurter Zeitung« pa poroča iz Carigrada, da si je Turčija zagotovila neki dreadnought, ki bo kmalu dogotovljen in ki se na račun Argentinijske gradnje v neki ameriški ladjedelnici. Turki bodo novi dreadnought nazvali »Mahmud Fathi«, t. j. osvoboditelj.

Rane našega časa.

Nemški škofje, zbrani ob grobu svetega Bonifacija v Fuldi, so letos izdali jako pomenljivo skupno pastirsko pismo, v katerem odkrivajo najgloblje rane, katere je prizadalo človeštvu novodobno paganstvo.

Uvodoma naglašajo, da jim v zadnjih časih prizadeva največjo skrb družina. Če je družina bolna, oboli cela država in potem narodu ne pomaga ne izobrazba, ne armada, ne velemoč. In danes je trenutek, ko morajo škofje nemškemu narodu s preokom reči: »Moje ljudstvo, tisti, ki te imenujejo srečno, ti lažejo!«

Nemška družina, ki je svojčas po pravici slovela, postaja danes čedalje bolj nerodovitna. Leta 1876. je v Nemčiji odpadlo na 1000 prebivalcev 42 rojstev, leta 1911. pa samo še 29. To pomeni v tej dobi 800 tisoč otrok manj! Število rojstev pa tako naglo pada, da prekaša Nemčija v zadnjem desetletju celo že Francijo in Belgijo.

Tisti, ki ta pojav izvajajo samo iz neugodnih socialnih in gospodarskih razmer, draginje živil in stanovanj, itd., sami sebe slepijo. Nemški narod je prestal še veliko hujše čase kakor so današnji, ne da bi usihala njegova rodovitnost. In končno je padanje rojstev bolj posledica naraščajočega luksusa nego bede. Sele iz bogatih slojev se je to zlo zaneslo med revnejše. Res je, da socialno zlo padanje rojstev pospešuje, zlasti stanovanska beda v velikih mestih, glavna krivda pa tiči v zločinski zlorabi zakona, v tem, da egoizem in pohlepnost, bojazen pred žrtvami in težavami, zavajata človeštvo od tega, da z umetnimi sredstvi onemogočuje plojenje. In če moderne razmere to zlo pospešujejo, ali niso ravno te razmere sad od Boga odpadle kulture? Hoteli so »življenje pospeševati«, pa življenje v resnici more, obsojajoč narod k počasnemu samoumoru! To je kuga, ki je sledila boju zoper krščanstvo in cerkev.

Potem ko so škofje opominjali krščanske zakonske, da radovoljno vzamejo nase dolžnosti svojega posvečenega stanu, se obračajo k mladinskemu vprašanju. Najprej obsojajo tiste matere, ki iz ničevih razlogov svojih otrok same ne hranijo in se pečajo potem z vprašanjem pojasnjevanja spolnih reči otrokom. Tu postavljajo nemški škofje kot načelo, da naj se te reči mladini ne pojasnjujejo javno, v šoli in v mladinskih spisih, marveč od starišev in dušnega pastirja. Glavno pa je, da se otroci vzgajajo k sramežljivosti, da se navajajo na delo, na samopremažovanje in na pametno negovanje zdravja in telesa. Vse to pa ni nič brez verske vzgoje, ki ima vso dušo prekrvasiti.

Škofje opozarjajo nato na nevarnosti nenravstvenega berila, slabe družbe in kinematografa. Kinematograf ne slabi samo oči in pokvarja živcev, temuč tudi vso osebnost izpridi. Kar se tiče telovadbe, iger in sporta, se večkrat zelo greši s tem, da se pretirano goje, tako da si mlad človek dostikrat ne pokvari samo zdravja, ampak odvadi tudi resnega dela, je ves raztresen in zanemarljivo vzgojo svoje duše, namesto da bi si utrjeval voljo in značaj.

Fuldsko pastirsko pismo končno ostro obsoja moderno modo, ki se čisto vrača k paganskim navadam, saj je njen glavni namen počutnost dražiti, naj reče kdo v njeno opravičenje, karkoli hoče. To je hinavstvo! Sicer se ni toliko čuditi, če se v gotovih velikih središčih moderne razbrzdaneosti take mode iznajdujejo in nosijo, neopravičljivo je, če krščanske žene to blaznost posnemajo!

Pastirsko pismo konča bistveno z stavkom: »Resnica je ta, da je najgloblji in zadnji vzrok tega obolenja človeške družbe verska mlačnost in propadanje krščanskega verskega mišljenja in življenja v širokih plasteh ljudstva.«

Liberalci in vodiška afeta.

Neradi prijemljemo za pero v tej stvari. Pameten in resen človek si je že lahko naredil sodbo o tej aferi, zanj je vsa reč končana in gre naprej po svojih opravkih.

Ne tako slovenski liberalci. Ti ljudje se boje, da bi se ta komedija položila ad

acta; zato pogrevajo dan za dnevom te stvari tako, da že liberalcem samim presejda. Vodiško afero so spravili v nemške, laške, češke, hrvaške in madjarske liste in blati jo naš narod pred vsem svetom. Slava jim! Zaslugam čast. Lahko reko s Prešernom: Beseda moja je posoda Tvojega imena; v nji slava se bo brala od naroda do naroda Tvojega imena. Liberalci so dobro preskrbeli za renome vodiški sleparici. Johanca je sleparila, grdo sleparila. Ali nazadnje bo vendar škoda, ki jo je napravila, vendar majhna, manjša od njene glorijske, ki jej jo liberalci pojo. Ker so liberalci že sprejeli ta slavnostni posel, naj nikar ne pozabijo tudi nase. Kako lepo bi se bralo v tujih listih o milijonih, ki so jih zapravili ljudstvu v »Glavni posojilnici«, kako lep kapital bi se dal napisati o gospodarstvu na slavnem ljubljanskem magistratu! Kako bi občudovali tujci pornografijo, surovost in podivjanost, katero širijo liberalni listi med slovensko ljudstvo. Vse skupaj pa naj zavijejo v »Dan«, da bo zvedel svet, kako izgleda kultura slovenske liberalne inteligence.

Liberalni listi so po svojih manirih privlekli v to afero na silno umazan način tudi cerkev, Slovensko ljudsko stranko in nekaj oseb in jim delali veliko krivico. V obrambo teh se oglašamo.

Kaj ima neki cerkev s to rečjo opraviti? Ali nima ravno cerkev najstrožjih navodil proti prazni veri? Ali ne priča zgodovina, da je cerkev vedno od prvih začetkov preganjala praznovrststvo in nastopala z največjo strogostjo proti takim izrodkom v javnosti. Ali ni dalje ravno naš list prvi nastopil proti dogodkom v Vodicih in svetloval ljudem, naj se brigajo za pošteno versko življenje?

»Slovenski Narod« dne 12. januarja je na infamen način napadel kranjsko duhovščino in jo ozmerjal s: »blagoslovljenimi goljufi, duhovskimi lopovi in sleparji, ki so krivi tega škandala«. Ali niso ravno duhovniki ljudstvo pred to žensko svarili in jo tudi sami razkrinkali? Lahko rečemo, da ni bilo na Kranjskem pet duhovnikov, ki bi v te produkcije verjeli!

Liberalci se škandalizirajo nad naivnimi ljudmi, ki so hodili v Vodice. Resnica pa je, da niti vodiški občani povečini niso verjeli in da je večina ljudi sploh hodila samo iz radovednosti. Ali ni brezmejna nadnavščina, če se liberalci škandalizirajo nad tem, medtem ko imajo sami spiritistične seje, kličejo duhove in verujejo v spiritiste, hipnotizirajo, somnabuliste in kaj vemo, kaj še vse. Ali niso ravno pred nekaj tedni vabili liberalni listi inteligenco na spiritistične seje in sestanke v liberalnih gostilnah? Ali jih vidite hinavce?

Največjo krivico so pa naredili liberalni listi z Johanco vred umrli benediktinki sestrji Josipini na Reki in pa ljubljanskemu knezoškofu.

Pravijo, da je Johanca naučila slepariti pokojna benediktinka Josipina. Res pa je, da je umrla sestra bila pet let bolna, da zadnje leto sploh ni mogla s postelje. Z Johanco sploh ni prišla veliko v stik. Pokojnica sploh ni mogla Johance zaradi njene lažnjivosti, oholosti in kljubovanja. Umrle sestra je sploh komaj tri dni pred svojo smrtjo zvedela o Johancinih produkcijah. In ta težko bolna, poštena in za večnost pripravljena sestra naj bi to sleparico takih stvari učila?

Kaj pa ljubljanski knezoškof? Nesramno vzlasti napadajo ljubljanskega knezoškofa. In kaj je ta zakrivil?

Okoli božiča 1912 ga je dober prijatelj pismeno prosil, naj poskrbi, da bi Ivan Jerovšek, ki je doma iz Vodice, pa je sedaj na Reki in se kaže zamaknjeno, sprejele reške benediktinke v samostan in bi mogla tam mirno in tiho živeti.

Ker je meseca januarja imel opravilo blizu Reke, je sporočil benediktinkam in »Johanci«, da pride na Reko v tej zadevi. Hotel se je pa tudi prepričati, kaj je na stvari dobro vedoč, da sama po sebi je zamaknjeno z ranami na telesu sicer mogoča, toda da so se pri tem dokazale največkrat grde goljufije.

Pride v soboto. Čudno se mu je zdelo, da je v tem nenavadnem dnevu in ravno ob uri njegovega prihoda »Johanca« v zamaknjeno krvavela. Zdelo se mu je, da je to umetno narejeno. Poklical je več oseb, ki so jo pogostokrat opazovale. Kar so mu pripovedovale o njenih vizijah, za to se ni zmenil. Vedel je, da je v tem oziru bujna domišljija še svetnike prevarila in se od cerkvene oblasti niso priznale. Kar so mu te osebe pripovedovale o trpljenju, krvavenju in ranah trdeč, da so vse natanko videle, si je zapomnil, misleč, kdo ve, če je res! Šel je nato k benediktinkam za njo prosit želeč, da bi jo sprejele v samostan, pa se tako umakne svetu in se pozabi. Benediktinke so prošnjo soglasno odbile, češ, ona laže in goljufa. Tudi oo. kapucini so Presvetlega pred njo svarili. Vrnili se je nato v Ljubljano.

Nekoliko časa pozneje jo je pripeljal neki slovenski pek v Ljubljano rekoč, da se želi umakniti iz Reke in bi rada mirno ostala doma, morda v župnišču vodiškem,

dokler si ne bo izprosila sprejema k benediktinkam, kamor srčno želi. Ne še prepričan, da goljufa, je pisal knezoškof gosp. župniku, naj jo vzame v župnišče za nekoliko časa. Nji pa je naročil, naj o določnem času pride v Ljubljano, da bo v Leonišču pod nadzorstvom sestra in zdravnika kake tri tedne ostala in se dokaže, ali je dogodek resnica ali prevara. Ta ga pa je silno prosila, naj je ne sili, češ, da jo je že na Reki natanko pregledal dotični zdravnik po želji senjskega ordinariata.

To je bil vzrok, da je zahtevo opustil in »Johanco« poslal nazaj v Vodice. Pisal pa je v Senj, naj pošljejo izjavo zdravnikov. Poslali so jo. Zdravnik opisuje, kar je videl: Kri z glave po licih, kri na levi strani pod prsmi, kri na nogah; kri je zares kri; toda rane ni nobene; kri da priteka iz luknjic v koži. Zdravnik doda, da si tega krvavenja ne ve razlagati.

Da bi se stvar pojasnila, se je peljal v Vodice dvakrat ali trikrat.

Pri svojih obiskih ni nič posebnega opazil. Le pri zadnjem je za krvavenja njegovo obnašanje bolj natanko opazoval in opazil neke precejšnje nespodobnosti, iz katerih je sklepal, da tukaj kaj nadnaravnega ni mogoče.

Med tem časom je imel birmovanje, pot v Lurd, katoliški shod in v septembru zopet birmovanje in se s to vodiško zadevo ni več pečal. Kar mu sredi septembra še ob potovanju birmanjskem piše dr. Valjavec, Salezijanec, kako je goljufijo odkril.

Laž je torej, da so se »ti škandali odigravali po naročilu škofa samega v vodiškem župnišču«. (»Narod« 7. jan.) Laž je, da je rekel knezoškof ljudem v vodiškem župnišču: »Ljudje božji, ali ste že videli kdaj tak čudež«. (»Narod« 7. jan.) Laž je, da je rekel knezoškof Johanci, ko ga je prišla prositi v Ljubljano, da bi ljudem prepovedal dohod k nji v Vodicih: »Naj hodijo, včasih pa le nuca.« (»Narod« 7. jan.) Laž je, da je »Johancine švindlarije v Vodicih insceniral škof Anton Bonaventura« (»Narod« 7. jan.) Laž je, »da škof ni dovolil, da bi Johanco preiskali zdravniki strokovnjaki v Leonišču«. (»Narod« 12. jan.) Laž je, »da je pisal škof Johanci nič manj kakor 16 pisem, v katerih jo je bodril k vztrajanju v njenem svetem delu«. (»Narod« 12. jan.) Laž je, »da je vodiška afeta delo škofa Antona Bonaventura«. (»Narod« 12. jan.) Laž je, kar piše »Alldeutsches Tagblatt« o pismu knezoškofa na vodiškega župnika: »die Untersuchung hat die übernatürlichen Eigenschaften des Mädchens ergeben«. Laž je, da bi bil knezoškof daroval Ivani 7000 K, res pa je, da ni dal niti vinarja.

Iz informacij, ki smo jih dobili, sledi jasno, da je bil ljubljanski knezoškof vedno proti temu, da so zahajali radovedni ljudje v Vodice; Johanci ni nikdar pisal nobenih pisem, še manj, da bi bil trdno prepričan o njenem »trpljenju«. Imel je pred sabo dve zdravniški izjavi, iz katerih pa ni mogel priti do jasnosti o celi zadevi. Sam je delal na to, da se stvar strogo preišče in dožene resnica. Dotlej je pa čakal. Edina njegova slabost je bila prevelika dobrota, katero so tudi liberalci že večkrat izrabili. Dekle je imel za prepošteno kakor da bi mogla take sleparije inscenirati.

S tem smo končali vodiško afero in jo na vse strani dovolj objektivno presodili.

Gospodarski pregled.

Preteklo soboto, dne 10. t. m. je imel generalni svet Avstro-ogrske banke svojo prvo sejo v tekočem letu ter je vzel na znanje računski zaključek za minulo leto in pa poročilo novega glavnega tajnika barona Schmieda, ki je prevzel mesto vpokojenega dvornega svetnika Prangerja. Iz objavljenih števil povzamemo, da je bilo leto 1913 zelo ugodno za banko, ki bo razdelila nad 46 $\frac{1}{2}$ milijonov K čistega dobička. Država dobi od te svote 22,374.970 K, h kateri pa pride še dohodek iz 5% davka onih bankovcev, ki so bili v prometu nad vsoto davka proste rezerve (600 milijonov), in ki znaša letos, ko ga mora plačati banka skoro za celo leto, nekaj nad 11 milijonov. Letošnja razdelitev dobička odgovarja 9,221% tnemu obrestovanju delniške glavnice (210 milijonov K), medtem ko je lanski dobiček vrgel le 8,571% tne obresti; na delnico odpade letos 129 K, lani pa 120 K. Dragi denar minulega leta — bil je tako drag, kot že 40 let ne — je prinesel osrednji banki, kakor tudi drugim denarnim zavodom mnogo večji dobiček kot prejšnja leta.

Številke računskega zaključka so bile trgovskemu svetu že iz prejšnjih situacijskih poročil večinoma znane, zato se je glavna pozornost obrnila poročilu tajnika, ki je najprvo obrazložil razmere na denarnem trgu in nato primerjal z njimi sedanjí položaj osrednje banke. Prišel je do zaključka, da sedaj še ni mogoče znižati obrestne mere, dasi se je to že ta dan zanesljivo pričakovalo, posebno ker je ravno par dni poprej Angleška banka šla s svojo obrestno mero za pol odstotka dol in je tudi sicer na nemškem trgu opaziti veliko izboljšanje v denarnem prometu. Tajnik je

utemeljeval svojo odločbo z neugodnim položajem banke v lombardnem prometu. Poročilo tajnikovo je z onim, ki je je podal na seji dne 23. dec. 1913 v očitnem nasprotju. Pred Novim letom je presojal namreč položaj banke in splošno situacijo še jako optimistično, sedaj pa ravno nasprotno; zadnji december je bil za banko jako malo napet in tudi portfelj se ni dosti izpremenil, torej mora biti vzrok druge. Ne motimo se, ako ga iščemo v mednarodnem položaju, ki se je po Novem letu res poslabšal in je posebno dvomljiv vsled balkanskega vprašanja, ki obeta letos postati zopet aktualno.

Še nekaj na Balkanu zahteva našo pozornost z gospodarskega vidika. V Srbiji in ostalih balkanskih državah je opaziti hitro izpodpiranje naše trgovine na korist nemške. Belgrajski listi pripisujejo ta pojav delovanju bivšega nemškega konzula v Belgradu, dr. Schlibenu, ki je ravnokar stopil na čelo nove belgrajske banke Srbske diskontne družbe, katero so baje ustanovili Schaffhausenska družba in Darmstadtška banka. Zgodovina dela konzula dr. Schlieben je zanimiva, ker je moral vsled intervencije našega zunanjega ministrstva zapustiti Belgrad in izstopiti iz drž. službe. »Moral« ni povsem točno povedano, ker je konzul dr. Schlieben prostovoljno zapustil drž. službo, ker so ga vsled naše zahteve premestili iz Belgrada v neko južnoameriško mesto. Kot konzul je zelo intenzivno deloval za nemško trgovino ter je porabljal tudi svoj politični vpliv, da je oškodoval naše interese, koristil pa onim nemških trgovcev. Ker pa je v svojih nastopih proti naši monarhiji tako daleč šel, da je — kar se mu je dokazalo — v protiavstrijskem zmislu inspiriral belgrajske liste in ista poročila objavljala v nemškem časopisu, je naše zunanje ministrstvo končno vendar zahtevalo in tudi doseglo njegovo premostitev iz Belgrada. Ta za svojo domovino delavni in tudi zaslužni mož ni sicer več konzul, ampak živi kot privatnik v Belgradu, kar je pa tem večjega pomena, ker on sedaj lahko javno dela za nemško trgovino in proti nam, ne da bi bilo treba nemški vladi šteti ga in njegova nam nasprotna dejanja kriti. Nekaj pomembnih dogodkov, ki so se zgodili pred nekaj tedni se splošno pripisuje njegovemu vplivu in delu; naj navedem le oddajo velikih dobav srbske vlade nemškim trdkam, dasi je bila ponudba naše Alpine Montan-družbe za okroglo sto tisoč cenejša kot nemška konkurenca.

Ako pomislimo, da bo Nemčija v kratkem času zasedla našo, tekom dolgih let in s požrtvovalnim delom pridobljeno posest na Balkanu, bomo lahko razumeli nemško politiko, kakor je šla preko nas v zadnjih petih letih. Res bi bilo škoda kosti le enega pomernskega grenadirja, ako bi se z njihovo žrtvijo še škodovalo domačemu gospodarstvu.

Dr. Č.

Glasnik

Avstrijske kriščanske tobačne delavske zveze.

Lj **Predpustnica ljubljanskega tobačnega delavstva** je nadkrilila letos vse dosedanje slične prireditve te vrle naše organizacije. Bila je tudi izmed vseh letošnjih predpustnih prireditev v Ljubljani najbolj obiskana. Dvorana »Unionova«, galerija in stranski prostori so bili letos premajhni za veliko število obiskovalcev. Prireditev je počastilo mnogo odličnjakov S. L. S., posebno mnogo meščanstva in gospodov iz naših akademskih krogov. Dekoracije so bile izredno lepe, posebno lepo je pri tem prišel do veljave izraz patriotičnega mišljenja. Gg. uradniki c. kr. tobačne tovarne, ki se izgovarjajo, da niso prišli na zabavo čes, da jim zato k socialnim demokratom ne bo treba, bi se morda vsaj ob tem naučili, da je precejšnja razlika med delavstvom, ki se ne ogiba črno-žoltilih barv in med delavstvom, ki mu je rdeča zastava edino spoštovanja vredna. Ljubljansko občinstvo pa je našemu delavstvu pokazalo pri tej prireditvi toliko simpatij, da so na to prireditelji lahko ponosni. Odboru naj bo to plačilo za njegov veliki in požrtvovalni trud.

Lj **Socialno politični tečaj S. K. S. Z.** se prične prihodnji ponedeljek ob 8. uri zvečer v »Ljudskem domu«, prvo nadstropje. Vabimo.

Lj **Ljubljanska cestna železnica.** Sploša avstr. mala železniška družba, podjetje avstr. tovarn Siemens-Schuckert, je zaprosila pri železniškem ministrstvu za predkoncesijo razširjenja nekaterih prog. V prvi vrsti se gre za predpriprave zveze s Spodnjo in Zgornjo šiško, ki se izpelje s Prešernove ulice čez cesar Franc Josipovo in Bleiweisovo cesto. Na Marija Terezije cesti bi šla pod progo južne železnice. Druga proga bi se naj izpeljala do Viča in bi tekla brčkone po Šelenburgovi ulici čez Kongresni trg po Vegovi ulici, čez Valvazorjev trg na Rmsko cesto in od tu na Tržaško cesto do južnoželezničnega prehoda na Vič. Zgradbo vseh teh prog bi bilo

toplo priporočati, ker so vse nujno potrebne.

Lj **Kaj je z delavskimi hišami?** S pravo gledališko pozo in z največjo baharijo so pod Hribarjem liberalci v ljubljanskem občinskem svetu sklenili, da naj se z 200.000 kronami zgradi delavske hiše. Zgradile se pa, kakor znano, niso, ker je bilo nujnejše, da so vrgli na cesto za hotel Tivoli velikansko vsoto 244.637 K 11 vin. in ker se liberalci od leta 1897 sem, kakor je pisal dne 24. m. dr. Tavčar dr. Trillerju, niso držali svojih proračunov in napravljali brez vsakega pokritja nove reči. Kdaj li se bodo delavske hiše gradile? Po dosedanjih izkušnjah ob prazniku »Nikoli«, a opozicija poskrbi, da se na nje ne pozabi. Denar so zanje liberalci že imeli, pa so ga zapravili, ker je šlo za delavce.

Lj **Dolg 100 do 200 let star.** Zanimiv je izkaz, ki ga je predložil župan dr. Tavčar finančnemu odseku ljubljanskega obč. sveta o mestnih posojilih. Historično zanimivo je, da je dolžna občina 91.185 K 55 v. ustanovnemu zakladu in se je ta svota porabila za mestne potrebe sploh. Mestni sklad je s 3% do 5% to posojilo obrestoval. Najelo se je to posojilo že pred 100 leti, deloma pred 200 leti. Postavlja se torej ljubljanska občina lahko z dolgim starim 200 let.

Med brati in sestrami.

— **Župni upravitelj č. gosp. Ivan Mrak umrl.** V soboto 17. t. m. zjutraj ob pol 5. uri je umrl župni upravitelj v Spodnji Idriji č. g. Ivan Mrak. Pogreb je bil v ponedeljek dne 19. januarja ob 10. uri dopoldne.

i **Naš glavni trg** je sedaj zelo razsvetljen. Neka firma je ponudila za mesec dni zastoj svojo novo iznajdbo, da se vpelje med občinstvom. Na visokem kolu je nevelika svetilka, ki daleč na okrog močno sveti. Zelenkasta luč ni posebno prijetna, a izdatna je. Bode li kaj naročnikov radi tega dobil, še ne vemo. Vsakrati se namreč boji, ker se nove mašinerije tako rade pokvarijo. Čim bolj je umetno, tim prej se kaj pokazi, in sedaj pa išči sveta okrog, da ti zopet v tir spravi. Monterja pa tako ni blizu.

i **Edbin Kristan** je imel pretečeno nedeljo rudarski shod. Zastopstvo se bode volilo v rudarski odbor. Sodruga je močno naganjal, da morajo le rdeče voliti. Pred kakimi šestimi tedni je imel tudi tu shod za volitve v deželni zbor. Takrat je tudi Edbin svoje privrževal, da morejo voliti vse drugo, samo klerikalce ne. Oni imajo gotovo večino in zato je potrebna na vsaki način kontrola, da se katoličani ne prevzamejo. Vedel je, da bode tam zadosti kontrole, saj bodo veleposestniki sami liberalci in iz mest bode tudi nekaj zastopnikov liberalne baže. V tem odboru imajo pa socialni demokrati vse glasove, a tu ni treba nič kontrole. To so že na shodu spoznali nekateri poslušalci, ter delali na tistem svoje opazke, a na glas se niso upali povedati. Kajne g. Edbin, kakor bolj kaže, take se pa govori. Samo to naj si zapomni, da se Idričani kmalu naveličajo farbarji. Svoje dni je bil Rinaldo vsegamogoben, za njim je prišel Tonče Kristan, ki je par let imel nemejeno gospodarstvo nad sodrugi, sedaj so mu zopet tla v našem mestu. Koliko časa bodo Edbina klicali? Najbrž bo še prej opravil kakor njegova prednika.

+ **Shodi, tečaji in prireditve na Spod. štajerskem.** V Jarenini se vrši v nedeljo dne 25. jan. po večernicah občni zbor pol. društva. Govori poslanec Roškar. — Pripravlja se tudi v Jarenini socialni tečaj za Jarenino in sosednje župnije. Shod in tečaj se bosta vršila v Orničovi hiši, kjer je bila nekdanj Krambergerjeva gostilna (nad cerkvijo). — Socialni tečaj se pripravlja v Št. Lovrencu na Dravskem polju za Dravsko polje in v Št. Jurju ob juž. žel. Glede tečajev, če se bodo, čas in kdaj se bodo vršili, se bo razglasilo v dotičnih krajih. Prosimo zaupnike, da pridno agitirajo. — V nedeljo dne 18. t. m. so bile sledeče prireditve: dr. Hohnjec je govoril na shodu v Galiciji pri Zalcu, urednik Žebot na shodu Orlov v Ormožu (dopoldne), urednika Moškerc in Žebot na obč. zboru skupine J. S. Z. v Gradcu (popoldne). Poleg teh se je vršilo še več drugih shodov in več veselice.

— **Železniški stroj je raztrgal v Trbovljah** prožnega delavca Andreja Brgleza, ki je prešišal dohod vlakla.

Okno v svet.

— **Sibirski mrz** v železniških vozovih. V vlakih, ki vozijo proti gorenjski je tako hud mrz, da potniki in delavci, ki se vozijo zvečer, prezebujejo v kupejih kakor na prostem. Ne vemo ali železniška uprava tako štedi s premogom ali kaj?

— **Na smrt obsojena detomorilka.** Porotno sodišče v Ljubnu je obsodilo 38letno

vdovo, perico Ano Bachhoferjevo na smrt na vešala. Bachhoferjeva je vrgla svojega šestletnega sina v vodo, ker jej je bil ovira pri zopetni možitvi. Po umoru svojega otroka je odšla Bachhoferjeva v gostilno.

— **Nesrečna smrt.** (Sv. Florijan pri Rogatcu.) Pretekli četrtek popoldne se je odpravil Jožef Ogrizek s svojim mlajšim bratom podirar bukev, ki je stala na strmini za hišo. Ko je bilo drevo podžagano in je začelo padati, se je podtaknil in padel. Drevo ga je zgrabilo, za seboj potegnulo in tako zmlelo, da je bil pri priči mrtev. Bil je komaj v 24. letu.

— **Tržaški državni uradniki dobili doklado.** Trž. c. kr. drž. uradniki, poduradniki in sluge se že več let potegujejo za pristaniško stalno doklado. Utemeljujejo to svojo zahtevo s tem, da je Trst najdražje mesto v Avstriji in da je zaradi potrebe znanja več jezikov uradovanje v Trstu veliko težje kot drugod. Že spomladi lanskega leta je vlada odkazala v ta namen za te tržaške državne »trpežnike« enkratno 80 tisoč kron, katere se je kar nekam izgubilo. Dobili so samo izvoljenci nekaj kron, nekaj so si pobrali višji gospodje in drugo je izginilo neznanu kam. Letos je vlada na Dunaju zopet odkazala za Trst v omenjeni namen enkratno 290.000 k za c. kr. uradnike do vseh devetega razreda, za poduradnike in sluge brez izjeme, tako da dobijo osebe istih razredov vse jednako. Te vsote čakajo sedaj državni trpini, toda ne vedo še kdaj jo bodo dobili. Proti prošnjam za stalno pristaniško doklado pa je vlada gluha. Bodi pripomnjeno, da v tej akciji vsi državni uslužbenci seveda brez ozira na narodnost nastopajo.

Sijajni gospodarski uspehi dunajske občinske uprave. Leta 1913. je imela dunajska občinska uprava v svoji lastni upravi 2455 milijona kron dohodkov in 2295 milijona kron izdatkov; čisti preostanek znaša torej 16 milijonov kron! K temu je pa treba prišteti še podrug milijon kron za nakup nekega zemljišča, ki se je plačalo še v prometu l. 1912., tako da znaša čisti dobiček 176 milijona kron. K tako sijajnemu uspehu so največ pripomogli razni občinski obrati: plinarna, elektrarna, cestna železnica itd. Čista aktivna dunajske občine znašajo 676 milijonov kron (nasproti lanskemu letu za 235 milij. več), občinsko premoženje pa znaša 386 milijonov kron (od lani za 97 milij. kron več). Samo mestna pivovarna in voziško podjetje sta za 1 milij. pasivna, tako, da znaša končni čisti preostanek 165 milij. kron.

— **Nov kartel na Ogrskem.** Dne 18. t. m. so ustanovili kartel tvornic, ki izdelujejo na Ogrskem užgalice. Novi kartel je sklenil pogodbo z avstrijskim kartelom.

— **Pariški nadškoj o časopisju.** Na zadnjem občnem zboru društva za razširjanje dobrega časopisja je pariški nadškoj kardinal Amette izrekel te-le besede: »Srčna skrb me prevzema, ko zjutraj po mestu grede v tolikih rokah vidim cerkvi sovražne in nenravne liste. Srečnega bi se štel, če bi se v vsaki župniji moje škofije nahajal dobro organiziran časniški odsek, ki bi predvesm katoličane pa tudi indiferentne opominjal na dolžnost, da bi brali samo dobre časnike. Ko bi se vendar časniški apostolat povsodi in v vsem izvajal! Nobeno delo za rešitev duš in naše dežele ni važnejše in nujnejše, nego razširjanje dobrega časopisja. Nobena stvar ni vašega požrtvovanja, vaših trudov in nesebičnih prizadevanj bolj vredna, nego ta. Iz celega srca prosim Boga, da bi Vaše delo blagoslovil in dal obroditi bogate sadove.«

Češki duhovnik-učenjak odlikovan. Jan. Št. Brož, župnik pri Sv. Vavrlu v Dolge, Nebraska, duhovski konsultor v omaški škofiji, član državnega zgodovinskega društva v Nebraski, član Mississippi Valley Historical Association, je bil nedavno tega izvoljen za člana »International Congress of Amerikanists«, ki bo imel seje v Washingtonu od 5. do 11. oktobra 1914, a drugi njegov odsek v La Paz v Boliviji. Rečeni kongres je iz preiskovalcev, ki se pečajo z antropološkimi študijami severne in južne Amerike in se skaj v vsaki dve leti enkrat v Starem, enkrat v Novem svetu. Jan. Štefan Brož je tudi kakor pesnik na dobrem glasu. Njegove pesmi prinaša običajno st. louiski »Hlas«, kjer zdaj izhaja njegova velika epična pesem iz življenja ameriških Čehov.

Češki duhovnik-umetnik odlikovan. Nj. Prevzv. Ilovski nadškoj, metropolit grof Šteptički je imenovan češkega akademčnega slikarja župnika Edvarda Neumanna za pravega svetnika svojega konzistorija v priznanje njegovih umetniških del verskega značaja. Izmed teh je najpomembnejši unionistiški ikonostas, ki krasi hišo Gospodovo na moravskem Velegradu. Za drugo svoje delo »Slovenstvo se klanja sv. Cirilu in Metodu« je bil umetnik odlikovan z redom sv. Cirila in Metoda, ki ga podeljuje sofijski nadškoj.

Odvetnika stopila v duhovsko semenišče. Dva priljubljena voditelja francoske katol. mladine sta dne zapustila svoj odvetniški poklic, v katerem sta živela velik ugled, in stopila v duhovsko semenišče

Morje požrla štiri vasi. Na pomorjanski obali je te dni štiri vasi zadela usoda starodavne Vinate; Razburkani valovi Vzhodnega morja so jim izpodjedli tla in jih za vedno pokopali na morskem dnu. Vasi Damkerot, Laase, Sorenhofen in Bauernhofen so ležale na ozkem pasu kopnega. Minulo soboto so valovi na enem mestu predrl kopno in voda je začela tako hitro rasti, da so se ljudje komaj rešili na strehe; čolne so valovi vse odnesli. Živina je potonila v hlevih. Toda tekom 30 ur je voda izpodjedla in podrla tudi hiše in prebivalci so se plavajoč rešili v zadnjo močno zgrajeno in najvišje ležečo hišo, kjer v mrazu in lakoti še sedaj čakajo rešitve. Na pomoč poslano vojaštvo je zagazilo v vodo do vratu, a le ni moglo do nesrečnikov in se je moralo vrniti.

— **Velikansko tehnično delo.** Iz New-Yorka poročajo: V ponedeljek so dogotovili velikansko tehnično delo, pri katerem je bilo zaposlenih skozi sedem let 25.000 delavcev. V ponedeljek so razstrelili zadnjo velikansko skalo, za kar so porabili 100 funtov dinamita. V gorovju Catskill so namreč dodelali predor, ki je bil potreben, da v bodoče dobival New-York iz tega gorovja velikanske množine vode. Predor je 150 kilometrov dolg in je najdaljši predor na svetu. Ko bo ves vodovod dovršen, bo veljal 200 milijonov dolarjev. Da so zgradili ta vodovod, je bilo treba podreti sedem vasi in nakupiti 3.000 posestev.

Važne iznajdbe na tiskarskem polju. Iz Berolina prihajajo poročila o dveh iznajdbah, ki sta zanimivi glede na stavko črkostavcev v Avstriji. Prvo iznajdbo je patentirala družba brzostavnih strojev. Pri tej iznajdbi stavi stavni stroj samostojno rokopis in je črkostavec popolnoma iz obrata ločen. Rokopisa ne pišejo pri teh strojih uredniki ročno ali z navadnim strojem marveč s posebno izpopolnjenim pisalnim strojem, ki pa ne piše črk z barvo, marveč preluknja papir. Preluknjani papirji se utrde na navadni stavni stroj (linotype ali monoline), ki se nahajajo zdaj v vseh večjih tiskarnah (tudi naša »Katol. tiskarna« ima 3 linotype), na katerih se po elektromagnetičnem načinu tustura razkroji in se črke ali matrice same v vrsto postavijo. Novi stavni stroj ne prihrani samo stavca pri stavnem stroju, marveč dela tudi dvakrat hitreje, kakor najspretnjši stavec pri stavnih strojih. En sam mož lahko nadzira šest stavnih strojev.

Druga važna iznajdba so pa stavni stroji, ki stavijo inserate. Stroje, ki inserate stavijo, uporabljajo že več let, a stavili so z njimi zgolj takozvana mala naznana, ker so mogli staviti le takozvani dvanaest kegelnatih točk. Znana Mergenthalerjeva tvornica v Berlinu je pa zdaj izdelala stroj z dvema in s tremi skladišči za stavljenje inseratnega in akcidenčnega stavka. Ti stroji režejo akcidenčne in frakturne verzalije do 46 točk; torej šestkrat večje črke kakor so zdaj v časopisju običajne. Ker se lahko uporabljajo tudi krasnotiski in kliseji, se lahko na teh strojih stavijo najrazličnejši inserati. V Nemčiji že tri ali štiri tiskarne uporabljajo nove stroje.

— **Prvi zrakoplov v Jeruzalemu.** Aviatik Bonnier s tovarišem je na starega leta dan popoldne ob 4. uri srečno priletel iz Beyroutha v Jeruzalem. Obkrožil je mesto in se blizu kolodvora spustil na tla. Radovednost ljudstva je bila velikanska. Guverner je zrakoplovca in francoskega konzula povabil na obed. Odposlala sta sv. Očetu udanostno brzojavko kot prva romarja-zrakoplovca. Zjutraj sta v spremstvu konzula obiskala božji grob in pobožno molila. Potem sta šla še na tempeljni trg. Ob 9. uri zjutraj sta ob ogromni množici ljudstva, ki ju je navdušeno pozdravljalo zapustila Jeruzalem ter poletela proti Betlehemu in odondot v Egipt. Na večer sta dospela v Kairo.

— **Usmiljenka žrtev svojega poklica.** V Varni je te dni na tifusu umrla sestra Jožefa, članica reda sv. Križa v Djakovu. Bolezen je nalezla pri strežbi bolnih vojakov. Pogreb je bil veličasten; udeležile so se ga vse oblasti in ogromno občinstva. »Mir« posvečuje pokojnici ganljiv nekrolog.

— **Vojna mornarica.** Eskadra je odplula po končanih slavnostih iz Reke proti Dalmaciji, kamor se je podal tudi poveljnik vojne mornarice admiral Anton Haus na krovu službene jahte »Lacroma«, da nadzoruje vaje in nekatere mornarične naprave ob dalmatinski obali. Rezervna eskadra je priplula iz Reke v puljsko vojno pristanišče in se tu usidrala. — Prejšnji poveljnik vojne mornarice admiral v p. grof Montecucoli je došel iz Reke v Pulj in si ogledal nekaj tukajšnjih mornaričnih naprav. Njegov obisk in njegovi ogledi imajo seveda popolnoma zasebni značaj, kar potrjuje dejstvo, da admiral ne nastopa v uniformi. Starega admirala pač še vedno zanima polje, na katerem je tekom svojega aktivnega službovanja mnogo ustvaril. — Uprava vojne mornarice gradi v puljskem predmestju »Kaštonjer« pet velikih delavskih hiš. To predmestje je popolnoma hrvaškega značaja.

— Na Reki izsledili družbo ponarejalcev bankovcev. Obmejna policija na Reki je izsledila veliko družbo, ki ponareja bankovce. Neki Rečan je ovadil reški policiji, da ponareja in širi ponarejene bankovce vinski trgovec Vincenc Lunyevics v Tržiču (Monfalcone). Ovaditelj je bil z Lunyevicem sam v zvezi, a se je posledic ustrašil in je zato zločin ovadil. Pri Lunyevicsu so izvedli hišno preiskavo in ga aretirali, zaprli so tudi Tržačana Savalica, pri katerem so našli 92 ponarejenih bankovcev po sto in 185 po petdeset lir. Dognali so, da ima Lunyevics tudi na Hrvaškem skrivce. V Prezidu so zato zaprli Štefana Proho. Poizvedovanja vodita reška in tržaška policija.

— Demonstracija stavcev v Gorici. V ponedeljek zvečer je dospelo okrog 20 stavcev v »Narodno tiskarno«, kjer je urednik »Gorice« g. Danilo Hočevar stavil list. Zadržali so ga psovati. Na poziv vodjev se niso umaknili, dokler ni vodja g. Lukežič tekel po policijo. Predno je policija došla, so demonstranti že odšli. Pri tem se je razbila ena šipa.

— Ogovorni urednik Miha Moškerc. — Tiska Kato-liška tiskarna v Ljubljani.

IZBIRA JE LAHKA,

kajti kakovost odloča.

Dišave pravega

FRANCKA,

njegova sestavina in izborna kava odlikujejo tega k najboljšemu kavinemu dodatku, kateri Vas stalno zadovolji.

KUC

Zdravniško priporočeno kriticorečno vino, daje moč in zdravje. Vzorec 4 steklenice 5 kg franko po poštne povzetju K 4-50.

Edina zaloga **BR. NOVAKOVIČ** veletrgovina vina, vermuta, marsale, malage, konjaka, žganja itd. LJUBLJANA.

Sladni čaj-zajtrk!

Krili 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladke kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto mleka za otroke, so otroške boleznij manj nevarne. Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. G. avne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 104, Josefstadt. Sackstrasse št. 4, Rudolfsplatz št. 4. V Gradcu: Sackstrasse št. 4. Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolj, slabše. Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih trditi Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vredni oseb.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapi. ce. za želodec, izvrstno, krepi o in slast do jedi, pospešuje, str. sivo, steklenica 40 v.
Kapi. ce. zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti potenju nog, steklenica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodiji, za odstranitev ku. jih oces in trde kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, škata 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepišno sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Putniki v Ameriko
Najboljše, najhitrejše, najvarnejše
Simona Hmelceva
v Ljubljani Kolodvorske ulice 20.
Hmelceva Pijavica daje se brezplačno.

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov Avgust Dreise, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na štedilna ognjišča in peči

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

Bogata zaloga zemskih ročnih del in zraven spadalajočih potrebščin.
F. Meršol LJUBLJANA Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezentin, čipk, rokavic, nogavico, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robcev, ovrtnikov, zavratnic, vešic, bombaža, sukanca itd.
Prediskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Tovarne za asbestškrilj „ZENIT“ družba z om. zav. Mor. Žumberk dobavljajo najboljši in najcenejši krovski material
Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

Peter Kozina & Ko.
Tovarna čevljev v Tržiču, Gorenjsko.
Najmodernejše podjetje monarhije. Otvoril sem lastno prodajalno Na drobno v Ljubljani Na debelo Breg št. 20 (Gojzova hiša).

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Solidno izdelane

dežnike in solnčnike priporoča

po najnižjih cenah

L. Mikusch, Ljubljana, Mestni trg št. 15.

Svoji k svojim!

A. LUKIČ

Ljubljana, Pred škofijo št. 19.

Konfekcijska trgovina

za dame, gospode, dečke in deklice se najtopleje priporoča.

IVAN JAK IN SIN v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Naiboliša, najsigurneša pril'ka za štedenie!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

pril'ke, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu, za katere jamčijo ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov kron. Za nalaganje po pošti so poštahranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.